

"70 שנה לעצמאות מדינת ישראל"

מתווה עקרונות להוראת התכנית לתלמידים עם צרכים מיוחדים

רציונל התכנית בהתייחס לתלמידים עם צרכים מיוחדים

בשנת הלימודים תשע"ח יישלבו גני הילדים ובתי הספר את נושא "שנת ה-70 לעצמאות מדינת ישראל" במסגרת פעילות הגן ולימודי תחומי הדעת השונים בבתי-הספר, באירועים ובפעילויות שיתקיימו לאורך שנת הלימודים.

הוראת הנושא תבצע בקרב כלל תלמידי ישראל, תוך התאמתה למאפיינים הייחודיים לכל מגזר, בהתאם למטרות [התכנית: "שבעים שנה לעצמאות מדינת ישראל – חוקרים את העבר, מוקירים את ההווה, חוזים את העתיד"](#). התכנית פותחה לרצף חטיבות הגיל בכלל המערכת על בסיס תכניות הלימודים במקצועות השונים.

מטרות התכנית:

- לחזק את תחושת השייכות ולהעמיק את הזיקה והקשר של התלמידים למדינה.
- להעריך ולהוקיר את המדינה והישגיה.
- לעודד סולידאריות חברתית.
- ללמוד ולהכיר את הישגיה הבולטים והמשמעותיים של המדינה, לצד אתגרים עמם היא מתמודדת.
- לחוות מפגשי נוף-אדם.
- לזמן חוויה משמעותית.
- לעודד יזמות פעילה.

הרציונל, העקרונות הפדגוגיים, התכנים והפעילויות בכל אחת מחטיבות הגיל בתכנית, נכונים לתלמידים עם צרכים מיוחדים, תוך התאמה לרמת התפקוד של התלמידים ותוך התייחסות מכבדת לגילם הכרונולוגי.

המסמך שלהלן מציג עקרונות, המלצות ודוגמאות ליישום התכנית בהוראת תלמידים עם צרכים מיוחדים, וכן הדגשים לבניית התכנית ולהפעלתה במסגרות החינוך המיוחד.

שבעים שנה לעצמאות ישראל - עקרונות פדגוגיים לתכנון ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים

דוגמאות ליישום	"70 לעצמאות ישראל" המלצות פדגוגיות לתכנון ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים	עקרונות פדגוגיים
<p>מוטיב מלווה" - נוף ישראלי: "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו" (טשרניחובסקי)</p> <ul style="list-style-type: none"> - קדם יסודי ויסודי - סיורים בשכונה/רחוב והכרות עם אתרים מרכזיים ביישוב - על יסודי - טיולים שנתיים/ מסע ישראלי. - לתלמידים עם מוגבלות פיזית מורכבת ניתן לקיים סיור מותאם ומונגש בסביבת בית ספר תוך התבוננות על סממנים חשובים ומרכזיים בהקשר לנושא (שמות של רחובות ומשמעותם, תקופת הבנייה, היסטוריית המקום, וסממנים לאומיים נוספים בהתאם למקום) בנוסף ניתן ליצור הדמיה של שכונה/רחוב/אתרים מרכזיים באזור המגורים/ביה"ס ע"י סיור וירטואלי/ צילומי תמונות ו/או עצמים וחפצים המייצגים את המקומות בתוך מבנה הכתה/ביה"ס. 	<ul style="list-style-type: none"> - יישום בהתאם למוצע בתכנית 70 לעצמאות ישראל לחינוך הרגיל לגילאים השונים, תוך התאמה לרמת התפקוד של התלמיד, ובמידת הצורך תוך שימוש במתווים המוצעים לשכבות גיל אחרות. 	<p>התייחסות לגיל כרונולוגי</p>
<p>מוטיב מלווה - "עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל" יגאל אלון.</p> <ul style="list-style-type: none"> - הכרות עם סיפורי המשפחה שלי: סבא סבתא (סיפור העליה, במידה ויש), הורים, אחים, אני (קדם יסודי). - הכרות עם סיפורים של המשפחה שלי לאורך תולדות המדינה (יסודי וחט"ב). - הסיפור המשפחתי האישי בראי תולדות המדינה: עבודת חקר/ מצגת/ שיחה/ הרצאה עם בן משפחה (על יסודי). 	<ul style="list-style-type: none"> - ארגון על פי מעגלים: יחיד, משפחה, קהילה, עם ומדינה והוראה ספיראלית מהפרט אל הכלל/ מהכלל אל הפרט תוך הפעלת שיקול דעת בהתחשב בגיל וברמת התפקוד. 	<p>ארגון תכני הלימוד</p>
<p>1. דמויות מובילות בתחומים שונים</p> <ul style="list-style-type: none"> - דמויות כגון: מנהיגים, מדינאים, אנשי צבא, אנשי רוח, יזמים, מדענים, ממציאים וכדומה. - פעילויות כגון: הכנת קולאז' של הדמות (קדם יסודי/יסודי), הכנת תזז לדמות, הכרת מאפיינים ייחודיים של הדמות (יסודי), חיבור סיפור בעקבות סיפור חייה של הדמות, צפייה בסרט בנושא, עבודת חקר או יוזמה הקשורה לדמות (חט"ב וחט"ע). 	<ul style="list-style-type: none"> - הוראת הנושא תוך התמקדות בתכנים המהווים נכסי צאן ברזל וחשובים לידע הכללי של התלמידים. לדוגמה: <ol style="list-style-type: none"> 1. דמויות מובילות ומשמעותיות 2. אירועים בולטים 3. אתרים משמעותיים בארץ 4. שירים/פזמונאים בזמר העברי 5. המצאות ישראליות בתחומים 	

דוגמאות ליישום	"70 לעצמאות ישראל" המלצות פדגוגיות לתכנון ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים	עקרונות פדגוגיים
<p>- <u>ביקורים באתרים הקשורים לדמות, כגון: בית המגורים של הדמות, מוזיאון, קבר וכדומה.</u></p> <p><i>יש לבחון את נגישות האתר והתאמת הביקור בו לצורכי התלמידים.</i></p> <p>2. אירועים בולטים</p> <p>- אירועים היסטוריים, מלחמות, הסכמים, פרסים חשובים, ייסוד והקמה של מקומות או גופים וכדומה.</p> <p>3. אתרים משמעותיים</p> <p>- בחירת אתרים עפ"י יסוד מארגן כגון: אתרים מצפון לדרום, סוגי יישובים, מקומות הקשורים לאירועים מרכזיים וכדומה.</p> <p>4. שירים בזמר העברי</p> <p>- פעילויות הקשורות לשיר כגון: הכנת ת.ז של המשורר/ת, סיור במקום המגורים של המשורר, סיור בבית הקברות בו קבור המשורר, יצירה באחד מתחומי האמנויות בעקבות השיר (ציור בעקבות אחד השירים, יצירת ריקוד, יצירת סרט), ניתוח השיר מבחינה ספרותית ולימוד המקומות הגיאוגרפיים המוזכרים בשיר, קישור לשירים נוספים של היוצר העוסקים בהווי החיים ובהיסטוריה של המדינה, לימוד הערכים הקשורים לשיר, חיבור לאירוע/ חג מועד שהשיר הפך לאחד מסמליו.</p>	<p>שונים</p> <p>6. משחקים שהומצאו בישראל/ "משחקים של פעם"</p>	
<p>יסודות מארגנים כגון:</p> <p>- ציר כרונולוגי (רצף אירועים, החיים בארץ לפני קום המדינה ולאחריה)</p> <p>- ציר מושגי – מושג מוביל שלאורו ניתן לבחון את התכנים הנלמדים, כגון: עצמאות</p>	<p>ארגון התכנים על פי יסודות מארגנים נוספים בהתאם למטרות הלמידה, כגון: ציר כרונולוגי (החיים בארץ לפני קום המדינה ואחרי קום המדינה).</p>	
<p>- יום שיא – "חגיגה למדינה": הצגת תוצרים בנושא בתחומי האומנויות (קדם יסודי). מיזמים התנדבותיים למען הקהילה (על יסודי)</p> <p>- לימוד הנושא לאורך השנה בחיבור לתחום דעת לדוגמה: מדע וטכנולוגיה – חקר המצאות טכנולוגיות ישראליות והקמת תערוכה.</p>	<p>- הוראת הנושא לאורך השנה בהקשרים שונים</p> <p>- הוראת הנושא בסמוך ליום הזיכרון ויום העצמאות ולימי השיא שפורסמו לכלל המערכת בתיק תכניות לימודים לעובדי הוראה, מדור 70 לישראל - ימים</p>	ארגון הזמן

דוגמאות ליישום	"70 לעצמאות ישראל" המלצות פדגוגיות לתכנון ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים	עקרונות פדגוגיים
	<p>9-6 במאי, 2018 (כשבוע לפני יום הזיכרון ויום העצמאות) - הוראת הנושא במסגרת שיעורים, אירועים, פעילויות וטקסים ברמה כיתתית ובית ספרית.</p>	
<p>מוטיב מלווה" - נוף ישראלי: "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו" (טשרניחובסקי)</p> <p>- תחום דעת: מולדת, חברה ואזרחות - הכרת מפת המדינה (יסודי).</p> <p>- תחום דעת אומנויות: הכרת אומנים ישראלים מובילים לאורך שנות המדינה (על יסודי) 70 שנות אומנות ישראלית</p> <p>- תחום דעת אזרחות - לימוד שלוש רשויות השלטון רשות: שופטת מבצעת ומחוקקת. ניתן לשלב סיור מותאם בכנסת (מתקיים החל מגיל ביה"ס יסודי), מרכז הרצל, ובבתי המשפט (חט"ב ועל יסודי) ; "חויית דמוקרטיה מיוחדת" בשיתוף הכנסת ; מרכז הרצל – הציונות מתחילה כאן" - סיורים ופעילויות מונגשות</p> <p><i>יש לבחון את נגישות האתר והתאמת הביקור בו לצורכי התלמידים.</i></p>	<p>- שימת דגש על הוראה בין תחומית לשם פיתוח מבט כולל: א. לקראת יום הזיכרון לחללי צהל ופעולות האיבה ויום העצמאות - התייחסות לנושא במסגרות זמן ייעודיות לצד שיעורים בתחום המקצועות רבי המלל ושיעורים במקצועות האמנות (אמנות חזותית, מוסיקה, מחול, תיאטרון וקולנוע), כטקסט חזותי וכאמצעי להבעה.</p> <p>ב. לאורך השנה – התייחסות לנושא בתכנים רלוונטיים הנלמדים במסגרת מקצועות כגון: מולדת, אזרחות, היסטוריה וכן במסגרת תכנית טיולים, סיורים ופעילות חוץ בית ספרית.</p>	<p>התייחסות לנושא במגוון תחומי דעת</p>
<p>דיון בערך העולה בהקשר האישי, הקהילתי והלאומי. לדוגמא:</p> <p>- אחריות אישית - שמירה על היגיינה, הכנת שיעורי בית.</p> <p>- אחריות קהילתית - שמירה על סביבה נקיה, הרמת פסולת והשלכתה לפח האשפה, התנדבות בקהילה (התפתחות אישית ומעורבות חברתית – "לשם שינוי" מאגר פעילויות).</p> <p>- אחריות לאומית - שירות משמעותי לאחר סיום הלימודים (חט"ע).</p> <p>- מסירות נפש – בחיבור לסיפורי גבורה אישיים (על יסודי).</p> <p>- מעורבות חברתית, אחריות, נתינה – בחיבור ליוזמות חברתיות שנועדו לתלמידים עם צרכים</p>	<p>- יצירת זיקה וקשר בין הערכים הנלמדים בתכניות כגון: "הכנה לחיים" ו"מפתח הלב" לבין הערכים המגולמים בסיפורי קום המדינה הנלמדים.</p> <p>- שימת דגש על ערכים כגון: עזרה הדדית, תקווה ואופטימיות, כבוד וסובלנות, שיתוף פעולה, ערכים יהודיים.</p>	<p>חיבור להיבטים ערכיים</p>

דוגמאות ליישום	"70 לעצמאות ישראל" המלצות פדגוגיות לתכנון ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים	עקרונות פדגוגיים
מיוחדים או מתקיימות בשיתופם (יסודי וחט"ב),		
<ul style="list-style-type: none"> - בהתאם ליסוד המארגן שנבחר, בכל נושא, איתור והדגמה של זיקות לעולמו של התלמיד. לדוגמה: <ol style="list-style-type: none"> 1. אם נבחר יסוד מארגן של ציר זמן – מה קרה במשפחתי בנקודות הזמן השונות. 2. אם היסוד המארגן הוא אירועים משמעותיים בתולדות המדינה – האם משפחתי לקחה חלק באירוע זה? כנ"ל לגבי אתרים מרכזיים (האם באתר זה גר מישהו ממשפחתי). 	<ul style="list-style-type: none"> - יצירת זיקות בין הנושאים הנלמדים בתכנית לבין עולמו של התלמיד ותולדות משפחתו. 	חיבור לעולמו של התלמיד
	<ul style="list-style-type: none"> - עיסוק בנושא במליאה ובקבוצות בהתאם למטרות ולפעילויות השונות, תוך שימוש מושכל בכוחה של הקבוצה להעשיר את הפרט. 	ארגון הלומדים
<ul style="list-style-type: none"> דוגמאות לשיתוף ההורים והקהילה: - עריכת ראיונות ושאלונים להורים/לסבים אודות הקשר של משפחת התלמיד לנושאים הנלמדים - הזמנת הורים/סבים לספר סיפור ייחודי הקשור לתולדות המדינה / להישגי המדינה - הרצאה של שוטר קהילתי בנושא בטיחות וביטחון ביום העצמאות (יסודי ועל יסודי) - שיחה עם פקח רשות הטבע והגנים הלאומיים בנושא שמירה על הטבע (קדם יסודי ויסודי) והשיפה לאתרים מוגשים ברשות הטבע והגנים 	<ul style="list-style-type: none"> - שיתוף ההורים ומוסדות הקהילה בכל חטיבות הגיל בהתאם לצורך. 	שיתוף ההורים, המשפחה והקהילה
	<ul style="list-style-type: none"> - שימוש במאגר הפעילויות של התכנית 70 לעצמאות ישראל תוך התאמות ושינויים בהתאם לגיל הכרונולוגי, לאופי הלקות ולרמת התפקוד. 	פעילויות וחומרי הוראה

התאמת ההוראה

להלן הצעות להוראה מותאמת של הנושא בהתייחס למאפייני תפקוד בתחומים השונים:

<p>מאפייני תפקוד בתחום הקוגניטיבי, השפתי-תקשורתי, הרגשי, הערכי</p>	<p>עקרונות להתאמת ההוראה לתלמידים עם צרכים מיוחדים</p>
<p>תפיסת זמן</p>	<ul style="list-style-type: none"> - הדגמה באמצעות ציר זמן. - הוראת הנושא גם במקרים בהם תפיסת הזמן לקויה, תוך התמקדות בהיבטים אחרים שהתלמיד מסוגל לתפוש ולהרגיש.
<p>תפיסת מקום</p>	<ul style="list-style-type: none"> - הדגמה באמצעות תצלומים ומפות - שימוש בטכנולוגיה ובכלים דיגיטליים לצורך הדגמה כגון: סיורים וירטואליים
<p>הבנת תכנים ומושגים</p>	<ul style="list-style-type: none"> - תיווך למושגים מרכזיים: ארץ ישראל, מדינת ישראל, הכרזת העצמאות, יום העצמאות, צבא, יום הזיכרון, חללי צה"ל, פעולות איבה וכדומה. - תיווך והדגמה של המושגים באמצעות סיפורים אישיים של מבוגרים, בני נוער וילדים לאורך ציר הזמן ובהתאם לנושא הנבחר. - תיווך המושגים באופן אינדוקטיבי - יצירת הכללה ותובנות מתוך סיפורים, עדויות והדגמות נוספות. - שימוש בתצלומים, ציורים, סרטים ואמצעים נוספים להמחשת התכנים כגון סיורים ופעילויות אינטראקטיביות. - שימוש במגוון סוגות להצגת הנושא כגון: סיפור היסטורי, סיפור אישי, יומן, מכתב, ספר זיכרונות. - בחירה של יצירת ספרות או ספר שלם להוראה הנושא. - התאמת סיפורים מכבדי גיל ומותאמים לרמת ההבנה של התלמידים. - הקראה של הסיפורים, תוך תיווך להבנה ואוצר מילים במהלך ההקראה. - סיורים במוזיאונים ובמרכזי תרבות כגון מוזיאון הפלמ"ח ומוזיאון האצ"ל, אתרי מורשת ואתרים בקהילה הקשורים בנושא.
<p>הבנת קשרי סיבה ותוצאה</p>	<ul style="list-style-type: none"> - שימוש בתרשימי זרימה לתיאור סיבות וגורמים.
<p>זכירת פרטים רבים, עובדות, תאריכים</p>	<ul style="list-style-type: none"> - התייחסות לאירועים/דמויות מרכזיים ועיקריים, תוך הימנעות מעומס בפרטים.
<p>ראיית התמונה הכוללת לעומת הצמדות לפרטים</p>	<ul style="list-style-type: none"> - הצגת מגוון היבטים בתמונה הכוללת לשם איזון במקרים של הצמדות לפרטים – איזון בין העיקר לטפל שימוש במפות מושגים ובתרשימי זרימה להצגת תמונה כוללת.
<p>הבעת רגשות ומחשבות</p>	<ul style="list-style-type: none"> - זימון אפשרויות להבעת רגשות ומחשבות במגוון ערוצים: בע"פ, בכתב, בכלים אמנותיים ועוד.

בניית התכנית למסגרת החינוכית והפעלתה

- התכנית תבנה בשיתוף צוות רב מקצועי, בהתאם למאפייני המגזרים השונים, המוגבלות, הגיל ורמת התפקוד.
- מוצע לפרוש את הוראת הנושא במועדים רלוונטיים לאורך השנה, מעבר לתקופה שסביב יום הזיכרון ויום העצמאות, בשיעורים, פעילויות וימים מרוכזים כמו: יום כ"ט בנובמבר, ט"ו בשבט- יומולדת לכנסת י"א אדר- יום תל חי, יום השואה וכדומה.
- בפעילויות חוץ בית ספריות יש לבדוק את נגישות המקום לצרכי התלמידים.
- טקסי יום הזיכרון ויום העצמאות (בנוסף לימי השיא המוצעים במתווה) יכולים להוות את שיאו של התהליך החינוכי. יש להתאימם מבחינה פדגוגית ורגשית לכל התלמידים המשתתפים בהם. אם תכני הטקס אינם מתאימים לתלמידים בגילאים הצעירים, יש להכין פעילות מיוחדת נפרדת עבורם.
- קיימת גמישות פדגוגית בבניית התכנית ובבחירת הפעלות והמערכים. ניתן לשלב בין הצירים השונים. כמו כן, ניתן לקחת מוטיבים מלוויים משכבות הגיל השונות ולהתאימם על פי שיקולי הדעת.
- לאורך התכנית מוצעות דוגמאות למוטיב מלווה המדגים כיצד עקרון ההוראה יבוא לידי ביטוי בלמידה. המוטיבים שנבחרו הם ברמת דוגמאות וניתן לבחור במוטיבים אחרים. בנוסף מובאים רעיונות ליישום התכנית. יש להרחיב ולחשוף את התלמידים למגוון דמויות/הפעלות/יצירות אמנותיות וכדומה. כמו כן ניתן לבקש מהתלמידים להעלות רעיונות הממחישים את המוטיב הנלמד מתוך עולמם האישי, להרחיב את המנעד ולפתח חשיבה יצירתית ועצמאית.
- בתכנון לבתי ספר ייקבעו אלו שיעורים, תכנים והפעלות יועברו על ידי מחנכי הכיתות ואלו על ידי אנשי צוות נוספים, כגון מורים מקצועיים. בנושאים המעוררים רגשות כגון כאב, עצב פחד וכדומה שיכולים לעלות בהקשר של יום הזיכרון, שכול אובדן, מלחמות ישראל, ניתן ואף רצוי לשתף את היועצות החינוכיות ואנשי הצוות הטיפולי.
- חשוב להציג את תהליכי ההוראה והתוצרים באמצעות: לוחות קיר, תערוכה בית ספרית, עלון מיוחד/עיתון בית ספרי, הצגת עבודות חקר, העלאת מופע וכדומה, ולשתף את ההורים והקהילה בעשייה הלימודית והחינוכית.